

Penttilä, Tervonen
TIO, TTU

Lausuntoyhteenveto

Työryhmän arviomuistioluonnos: data retention - lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehdoista

Työryhmän arviomuistioluonnos data retention –lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehdoista on ollut lausuttavana 22.2.-28.3.2024 välisen ajan. Lausuntopyyntö lähetettiin 47 taholle, ja lausuntopyyntö oli kaikille kiinnostuneille avoimesti saatavilla lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Liikenne- ja viestintäministeriö sai yhteensä 24 lausuntoa. Lausunnon jättivät oikeusministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, Oikeuskanslerinvirasto, Keskusrikospoliisi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Poliisihallitus, Pääesikunta, Suojelupoliisi, Syyttäjälaitos, Rajavartiolaitos, tiedusteluvalvontavaltuutettu, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Tulli, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Elisa Oyj ja Telia Finland Oyj.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Maahanmuuttovirasto ja Suomen Yrittäjät ry ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa asiasta. Elinkeinoelämän keskusliitto EK ilmoitti, että se yhtyy FiCom ry:n lausunnossa esitettyihin näkökohtiin, eikä lausu asiassa muuta. Lisäksi Eduskunnan oikeusasiamies ilmoitti, ettei se anna asiassa lausuntoa.

Yleiset huomiot arviomuistioluonnoksesta

Yleisesti lausunnonantajat toivat lausunnoissaan esiin, että arviomuistioluonnos on hyvin laadittu ja siinä on huomioitu hyvin Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö, Euroopan unionin sääntelyn velvoitteet sekä kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. Lisäksi arviomuistiossa on huomioitu kattavasti yksityisyyden suoja sekä henkilötietojen suojaa koskeva EU-sääntely. Arviomuistioluonnoksen lähtökohtaa unionin oikeuden velvoitteiden tarkastelusta pidettiin perusteltuna.

Valtiovarainministeriö pitää kansallisen lainsäädännön tarkastelua EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa perusteltuna, mutta toteaa samalla, että Tullin ja muiden kansallisten turvallisuus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaympäristö (kansallinen turvallisuus ja yleinen rikostilanne) on arviomuistiossa mainittujen EU:n tuomioistuimen ratkaisujen jälkeen lyhyessä ajassa merkittävästi muuttunut ja kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu tällä hetkellä poikkeuksellista ulkoista painetta ja uhkaa. Nämä ovat seikkoja, jotka on syytä ottaa huomioon välitystietojen säilyttämisvelvollisuutta koskevan kansallisen lainsäädännön muutostarpeen arvioinnissa.

Oikeuskanslerinviraston lausunnon mukaan kotimaista lainsäädäntöä on perusteltua tarkastaa nyt, vaikka EUT:ssa on useita ePrivacy-direktiivissä säädettyä luottamuksellisen tiedon suojaa

koskevia asioita vireillä. Lausunnossa pidetään perusteltuna, että kotimaiseen lainsäädäntöön tehdään erityisesti EU-oikeuden vaatimuksista johtuvia muutoksia.

Keskusrikospoliisi lausuu, että takautuvilla televalvontatiedoilla on tärkeä merkitys vakavien rikosten torjunnassa, minkä vuoksi käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavien tietojen tulisi olla nykyisellä tavalla saatavissa myös muutoksen jälkeen. Lisäksi Euroopan unionin oikeuskäytännössä on todettu, että ilman tietojen säilyttämisvelvollisuutta verkkorikosten paljastaminen voi osoittautua mahdottomaksi. Tietojen ajallisen ja alueellisen säilyttämisen rajoittaminen merkitsee rikosten selvittämismahdollisuuden ja rikosvastuun toteutumisen heikentymistä.

Poliisihallitus tuo lausunnossaan esiin, että vaikka viestintä on siirtynyt kasvavassa määrin erilaisille pikaviestinalustoille eivät telepakkokeinot ja vastaavat tiedonhankintamenetelmät ole menettäneet merkitystään vakavien rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä. Lainsäädännön eri vaihtoehtoja arvioitaessa lähtökohdan tulisi olla se, että määritetään ne EUT:n tuomiosta ilmenevät minimikriteerit, joiden perusteella kansallinen lainsäädäntö voidaan tarvittaessa uudistaa ja muilta osin todeta nykyisen lainsäädännön vastaavan lainsäätäjän tahtoa.

Suojelupoliisi yhtyy arviomuistiossa esitettyyn arvioon, jonka mukaan kansallinen säilytysvelvollisuus vaikuttaa vastaavan olennaisin osin sellaista tietojen säilyttämisen laajuutta, jonka unionin tuomioistuin on todennut unionin oikeuden vastaiseksi. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen vaikuttaa näin ollen välttämättömältä. Säilytysvelvollisuuden kumoaminen on Suojelupoliisin näkökulmasta poissuljettu vaihtoehto.

Syyttäjälaitos lausuu, että teleyritysten säilyttämällä sähköisen viestinnän välitystiedoilla eli takautuvasti saatavissa olevilla televalvontatiedoilla on ollut ja tulee edelleen olemaan erittäin tärkeä merkitys vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden selvittämisessä. Välitystietojen säilyttämiselle on siis olemassa hyväksyttävä yleisen edun mukainen tavoite. Lisäksi yksityisyyden suoja ei EUT:n ja EIT:n mielestä kuulu perusoikeuksien ydinpiiriin, joten tietojen säilyttämisen edellytysten asettamiseen liian tiukaksi tulee suhtautua kriittisesti. Lisäksi Syyttäjälaitos kiinnittää huomiota E-evidence-sääntelyyn. Kun rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa pyritään nimenomaan helpottamaan sähköisten todisteiden luovuttamista, on kansallisella lainsäädännöllä varmistettava, että Suomi pystyy noudattamaan kansainvälisiä veloitteitaan.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden rajaaminen on sinällään perusteltua sekä yksityiselämän suojan turvaamisen, että viranomaistarpeista teleyrityksille aiheutuvan rasituksen rajoittamisen näkökulmasta. Toisaalta välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden rajaaminen vaikuttaa kuitenkin viranomaisten mahdollisuuksiin torjua rikoksia ja toteuttaa rikosvastuuta sekä suojata kansallista turvallisuutta. Rikosvastuun toteuttamisessa on kyse sekä rikosten kohteiden eduista, että yleisestä edusta. Välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden rajaaminen voi paradoksaalista kyllä olla ongelmallista yksityiselämän suojan turvaamisen ja teleyrityksille aiheutuvan rasituksen rajoittamisen kannalta.

Traficom on pääosin samaa mieltä arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että kansallista lainsäädäntöä kehitetään vastaamaan EU-oikeuden vaatimuksia. Traficomien näkemyksen mukaan laissa tulee säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti edellytyksistä, jolloin säilytysvelvollisuuden perusteella säilytettäviä tietoja voidaan hyödyntää poliisitutkinnassa. Samoin säilytysvelvollisuuden perusteella säilytettävien tietojen

käytön sallittavuus rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tai sen puute tulisi ilmetä yksiselitteisesti laista.

Tulli toteaa kansallisen välitystietojen säilyttämisvelvollisuutta koskevan sääntelyn tarkastelun olevan sinällään perusteltua ottaen huomioon sen jännitteisyys unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön nähden. Tullin ja muiden esitutkintaviranomaisten toimintaympäristön voidaan kuitenkin todeta muuttuneen voimakkaasti ajankohdasta, johon unionin tuomioistuimen aihepiiriä koskeva oikeuskäytäntö ajoittuu. Sekä turvallisuus- että rikostilanne on merkittävästi muuttunut ja monimutkaistunut tilanteessa, jossa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu poikkeuksellista ulkoista painetta ja uhkaa.

FiComin mukaan kansallisen sääntelyn muutoksia tulee harkita unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä aiheutuvien muutostarpeiden huomioimiseksi. Muutosten valmistelulle tulee kuitenkin varata riittävästi aikaa. On ensiarvoisen tärkeää, että välitystietojen säilytysvelvollisuutta ja viranomaiskäyttöä koskeva sääntely on selkeää, läpinäkyvää ja tarkkarajaista sekä asianmukaista, välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Esiteltyjen säilytysvelvollisuuden toteutusvaihtoehtojen tehokkuus ja toteuttamiskelpoisuus

Keskusrikospoliisi lausuu, että tietojen säilyttämisen rajaaminen tulee heikentämään poliisin mahdollisuutta selvittää rikoksia ja rikosvastuun toteuttamista, ja muutos voisi edellyttää nykyistä tungettelevampien pakkokeinojen käyttöä, toistuvia yksittäisiä tietopyyntöjä tai pakkokeinojen käyttöä lähinnä tietojen turvaamiseksi. KRP katsoo, että maantieteellinen kriteeri johtaisi kansalaisten ja rikosten uhrien eriarvoiseen kohteluun alueellisesti, jos harvaan asutulla seudulla ei ole säilytetty rikosten selvittämiseksi tarvittavia tietoja eikä poliisin siten ole mahdollista selvittää rikosta, koska tietoja ei ole saatavilla. Lisäksi erityisesti säilytysajan lyhentämisen kohdalla saman rikoskokonaisuudenkin osalta rikoksen tekijät ovat eri arvoisessa asemassa rikoksen selvittämismahdollisuuden ja rikosvastuuseen joutumisen osalta riippuen siitä missä vaiheessa rikostutkintaa heidän asemansa on selvinnyt ja milloin heitä koskevia tietoja on pyydetty. KRP:n käsityksen mukaan henkilöllisen kriteerin käyttäminen henkilöön liittyvien riskien pohjalta voisi olla sekä tietosuojaan että yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta erittäin kyseenalaista sekä salaisten pakkokeinojen käyttöä koskevien tilastojen valossa rikostorjunnallisesti tehotonta.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan voimassa olevassa lainsäädännössä säädetyt säilyttämistoimenpiteet ovat osoittaneet toimivuutensa ja mikäli kansallista lainsäädäntöä muutetaan, niin käyttöön otettavien ratkaisujen tulisi olla kattavuudeltaan hyvin lähellä nykyisin käytössä olevaa menettelyä. Säilytysvelvollisuudesta kokonaan luopuminen tarkoittaisi merkittävää heikennystä viranomaisten kykyyn torjua vakavia rikoksia ja kansallisen turvallisuuden uhkia. Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvan lainvastaisen teon tapauksissa välitystiedoilla voi olla tärkeä merkitys tapauksen selvittämisessä, ja toisaalta kriittistä infrastruktuuria on useita eripuolilla maata. Sen vuoksi olisi tärkeää, että mikäli maantieteellinen kriteeri valitaan säilyttämisperusteeksi, niin selvittää riittävän laajasti sellaiset strategiset kohteet, joiden osalta on tärkeää estää, paljastaa ja selvittää rikoksia

Toimivin ratkaisu maantieteellisin kriteerein perusteltavasta säilyttämisvelvollisuudesta olisi Poliisihallituksen käsityksen mukaan kuntataso kuitenkin siten, että velvollisuus koskisi niitä tukiasemia, jotka sijaitsevat kyseisen kunnan alueella sekä ne tukiasemat, jotka ovat ulkopuolelle,

mutta ulottuvat peitoltaan sen kunnan alueelle, jossa on arvioitu olevan tilastollinen tarve välitystietojen tallentamiseen tai strateginen kohde. Tilastollista menetelmää tulisi Poliisihallituksen mukaan Belgian mallin mukaan käyttää rinnan tai päällekkäin muiden maantieteellisten kriteerien ohella. Mikäli maantieteellisiin kriteereihin päädytään, niin Poliisihallituksen mukaan niillä tulisi kattaa mahdollisimman osa valtakunnan alueesta.

Poliisihallitus ei näe henkilöön kohdistuva sähköisten välitystietojen tallentamisen perustetta yhtä varteenotettavana vaihtoehtona kuin maantieteellisiin kriteereihin tapahtuvaa välitystietojen tallentamista. Quick freeze ei korvaisi muilla perusteilla tapahtuvaa välitystietojen säilyttämistä, mutta oikein säädettyinä voisi tukea muita perusteita.

Rajavartiolaitoksen mukaan tietojen ajallisen ja alueellisen säilyttämisen rajoittaminen merkitsee rikosten selvittämismahdollisuuden ja rikosvastuun toteutumisen heikentymistä. Vakavien rikosten selvittämiseksi merkityksellisten maantieteellisten sijaintien ennakoiminen ja määrittely tilastollisesti tai riskiperusteisesti on erittäin haastava tehtävä ja henkilöiden oleskelu ja liikkuminen eri alueiden välillä voi muodostaa erittäin monimutkaisen teknisesti hallittavan ja toteutettavan kokonaisuuden. Maantieteellisesti kohdennetun säilyttämisen osalta Rajavartiolaitoksen tietojen tarpeen painopiste olisi rajanylityspaikkojen alueilla, rajat ylittävien teiden suunnissa ja alueilla, joissa rajan jommallakummalla puolella on asutusta ja rakennettua infrastruktuuria. Rajavartiolaitoksen mukaan on todennäköistä, että maantieteellisen säilytysperusteen kattavuus välitystietojen saamiseksi Itä- ja Pohjois-Suomen erämaa-alueilta heikkenisi merkittävästi. Rajavartiolaitos kokee henkilöpiiriin perusteella toteutettavan välitystietojen säilyttämisen erittäin haastavana. Rajavartiolaitos pitää tärkeänä, että välitystietojen tallentamisvelvollisuus tulisi säilyttää mahdollisimman laajana ja tehdä lainsäädäntöön vain välttämättömät muutokset.

Suojelupoliisin mukaan maantieteellisesti kohdennettu säilyttäminen vaikuttaa kriteereistä ongelmattomimmalta ja toteuttamiskelpoisimmalta, ja siitä tulisi säätää EUT:n ratkaisujen sallimalla tavalla mahdollisimman laajaksi perustuen sekä rikosten alueelliseen esiintyvyyteen ja rikoksenteokoalttiuteen että kriittisen infrastruktuurin sijaintiin kunnan alueella. Henkilölliseen kriteeriin perustuvan säilyttämismahdollisuuden mahdollisuudesta huolimatta sitä on syytä edelleen selvittää, samoin kuin quick freeze –säilyttämismääräystä. Suojelupoliisi yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen, ettei samojen tietojen moninkertaiseen eri perusteilla tapahtuvaan säilyttämiseen ole syytä, vaan riittävää tulisi olla säätää kansallisesti siitä, että vakavan rikollisuuden torjumiseksi säilytettävistä tiedoista voidaan aina käyttää myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Suojelupoliisin mukaan on välttämätöntä hyödyntää EUT:n ratkaisukäytännön sallima liikkumavara maksimaalisesti ja säätää kansallisessa lainsäädännössä mahdollisuudesta antaa välitystietojen säilyttämistä koskeva määräys Suomen kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhkan tilanteessa.

Syyttäjälaitos katsoo, että maantieteellisesti kohdennetussa säilyttämisessä ongelmallista on, että Suomessa vakava ja järjestäytynyt rikollisuus operoi koko valtakunnan alueella ja myös pienillä paikkakunnilla. Samoin henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia rikoksia tapahtuu paikkakunnan koosta riippumatta. Mikäli tietoja ei säilytetä tällaisilla paikkakunnilla, siellä tapahtuvien rikosten selvittäminen ja rikoksen uhrien oikeusturva heikkenee olennaisesti. Kohdennettuun säilyttämiseen henkilöpiiriin perusteella liittyy lukuisia käytännön toteuttamisongelmia: miten määritellään kohteena olevat henkilöt, kuinka kauan heitä koskevia tietoja voidaan säilyttää, kohteeksi joutuneen henkilön mahdollisuus riitauttaa säilyttämisen oikeutus ja mikä vaikutus sillä olisi tiedon hyödyntämiseen todisteena sekä mikä viranomaisen olisi toimivaltainen esittämään tai päättämään tietyn henkilön valitsemisesta säilyttämisen kohteeksi. Quick freeze sen sijaan vaikuttaa

käytännössä samalta kuin reaaliaikainen telepakkokeinojen käyttö, joten se ei muuta vallitsevaa tilannetta. Tässä olisi kuitenkin tärkeää säätää operaattoreille yhdenmukainen velvollisuus säilyttää erikseen määritellyt tiedot tietyn määräajan esimerkiksi 3-6 kuukautta.

Traficom suhtautuu myönteisesti maantieteellisesti kohdennettuun säilyttämiseen ja pitää myönteisenä sitä, että maantieteellisellä kriteerillä kohdennettu säilyttäminen määräytyisi tukiaseman eikä käyttäjän sijainnin perusteella ja pitää vaihtoehtoa säilytysvelvollisten yritysten kannalta ennakoitavana ja kustannustehokkaana. Traficom katsoo, että säilytysvelvollisuuden asettaminen enintään kuntakohtaisesti olisi perusteltua, mutta jatkovalmistelussa tulisi harkita kuntaa pienempien maantieteellisten alueiden käyttöä. Traficom pitää unionin oikeuden kannalta mahdollisesti ongelmallisena maantieteellisen kriteerin asettamista rikollisuuden määrään perustuvan kiinteän rajaan perusteella, mikäli kyseinen raja asetettaisiin siten, että sen seurauksena tietojen säilyttäminen olisi tosiasiallisesti yhä yleistä ja erotuksetonta. Kriteereillä tulisi kokonaisuutena tarkastellen varmistaa, ettei säilytysvelvollisuus muodostuisi yleiseksi ja erotuksettomaksi ja siten unionin oikeuden vastaiseksi. Lisäksi kohdennettu säilyttäminen maantieteellisen kriteerin perusteella ei ole palveluiden teknisen toteutuksen vuoksi aina mahdollista, sillä teleyrityksellä ei välttämättä ole ainakaan tarkkaa tietoa käyttäjän maantieteellisestä sijainnista taikka siitä syystä, ettei palvelu perustu maanpäällisen radioverkon tukiasemiin. Jatkovalmistelussa voisi harkita punnittavan, voisiko henkilöllinen kohdentamiskriteeri esimerkiksi riskiarvion perusteella kohdennettuna täydentää muita kohdentamiskriteereitä ja pienentää laajemmän maantieteellisen säilytysvelvollisuuden tarvetta. Traficom pitää perusteltuna maantieteellisen alueen tai henkilöpiirin perusteella kohdennettujen quick freeze -säilyttämismääräysten antamisen mahdollisuutta ja katsoo, että sen avulla voitaisiin pienentää tarvetta laajemmalle maantieteellisesti kohdennettua säilytysvelvollisuutta.

Tulli katsoo, että rikostorjunnan kannalta tehokkaana toimenpiteenä ei voida pitää säilyttämismääräysten antamisen piiriin kuuluvien henkilöiden tarkkaa rajaamista yksinomaan henkilön aikaisempaan käyttäytymiseen tai rikostaustaan perustuen. Tällainen henkilöpiirin rajaaminen käytännössä poistaisi viranomaisilta mahdollisuuden kohdistaa takautuvaa televalvontaa henkilöihin, jotka eivät omaa aikaisempaa taustaa vakavista rikoksista. Tullin mukaan alueperusteisesti kohdennettujen säilyttämisen haasteena on kohdehenkilöiden liikkuminen määritetyn alueen ulkopuolelle sekä kriteerien julkisuus, koska arviomuistiossa esitetysti maantieteellisesti kohdistetun säilyttämismääräyksen kriteerit tulisi määrittellä lainsäädännössä. Säilyttämistoimenpiteen ajanjakson rajoittamisesta Tulli toteaa, että säilyttämismääräyksen kattama nykyiselläänkin vain osan Tullin tutkimien perusrikosten vanhentumisajasta ja mikäli säilytysaikaa edelleen lyhennettäisiin, ei tietoja yhä useammin olisi saatavilla rikosepäilyn tullessa viranomaisten tietoon viiveellä.

Lisäksi Tulli lausuu, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on välitystietojen säilyttämisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa tehty osittainen erottelu sen suhteen, hyödynnettäisiinkö tietoja vakavien rikosten tutkinnassa vai kansallisen turvallisuuden alalla. Käytännössä sen etukäteinen arviointi, hyödynnettäisiinkö tietoja myöhemmin vakavien rikosten torjunnassa vai kansallisen turvallisuuden nimissä, on kuitenkin haastavaa. Samalla turvallisuus- ja rikosasiat ovat entistä enemmän liittyneet toisiinsa esimerkiksi kansainvälisiä pakotteita koskevissa tapauksissa. Tehokkaan rikostorjunnan ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi on olennaista, että viranomaisilla on myös jatkossa tosiasiallinen mahdollisuus hyödyntää välitystietoja takautuvasti riippumatta siitä, onko kyse vakavien rikosten tutkinnasta vai kansallisen turvallisuuden alaan liittyvistä asioista.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu lausuu, että tulevien rikosten tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien konkreettisten uhkatilanteiden ennakoiminen on jo sinällään vaikeaa. Vielä haasteellisempaa on tehdä niitä koskevia ennakkollisia henkilö- tai alueperusteisia ja ajankohdallisia rajauksia. Lisäksi rikosten tekijät ja uhkatilanteiden aiheuttajat voisivat myös käyttää mahdollisesti tiedossaan olevia välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden henkilö- tai alueperusteisia ja ajankohdallisia rajauksia hyväksi toimintansa onnistumisen ja vastuun välttämisen tarkoituksessa. Viranomaisten tiedontarve ei myöskään rajoitu pelkästään rikoksen tai uhkatilanteen tapahtumapaikkaan tai –aikaan. Tiedusteluvalvontavaltuutettu korostaa, että kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien perustavanlaatuisuuden vuoksi tällaiset uhat olisi kyettävä torjumaan varhaisessa vaiheessa niitä koskevan ennakkovaroituksen perusteella, minkä vuoksi ennakkovaroituksen antamisen mahdollistavalle tiedonhankinnalle ei ole perusteltua asettaa kovin korkeita uhkien tilannekohtaista konkreettisuutta koskevia vaatimuksia.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan jos säilyttämisvelvollisuuden alaiset välitystiedot olisi eroteltava säilytysperusteittain, henkilöittäin, alueittain ja säilyttämisaikojensa perusteella tai jos teleyrityksille asetettaisiin välitystietojen säilyttämisen henkilöperusteiseen kohdentamiseen liittyvä kohdehenkilön käyttämien teleliittymien ja telepäätelaitteiden selvittämiskaava tai välitystietojen säilyttämisen alueperusteiseen kohdentamiseen liittyvä teleliittymien ja telepäätelaitteiden sijainnin seuranta-vaatimus, teleyrityksille tästä aiheutuva tosiasiallinen rasitus voisi olla yleisestä ja erotuksesta tapahtuvasta välitystietojen säilyttämisvelvollisuudesta aiheutuvaa rasitusta suurempi.

Elisa Oyj katsoo, että lyhentämällä säilytysaikaa pystyttäisiin toteuttamaan rajaava vaikutus. Tämä olisi myös säilytysvelvollisille yrityksille kustannustehokkain ja kohtuullisin ratkaisu.

FiComin mukaan esiteltyjen rajausten tehokkuus vaikuttaa hyvin keinotekoiselta: teknisesti rajaukset ovat toteutettavissa, mutta ne lisäävät IT-järjestelmien ylläpidon ja kehityksen työmäärää moninkertaiseksi nykyiseen verrattuna. Lähtökohtaisesti kaikki arviomuistioloennoksessa esitellyt säilyttämistoimenpiteet lisäävät säilytysvelvollisten yritysten työmäärää huomattavasti, varsinkin jos toimenpiteisiin täytyy reagoida aina tilanteen muuttuessa. Maantieteellinen kohdentaminen vaatii FiComin mukaan teleoperaattoreilta jatkuvaa manuaalista työtä, mikä lisää virheiden mahdollisuutta sekä aiheuttaa kustannuksia. Maantieteellinen kohdennus olisi helpoin toteuttaa, jos säilytysvelvollisuus kohdistuisi selkeästi yhtenäiselle alueelle. Maantieteellisen tarkkuuden olisi syytä määräytyä tukiasemapaikan maantieteellisen sijainnin mukaan, ja rajauksen tulisi olla mahdollisimman pysyvä. Sen sijaan henkilöpiirin perusteella kohdennettu säilyttäminen olisi helppoa, mikäli määräys annettaisiin liittymän numeron perusteella. Quick freeze –säilytysmääräys aiheuttaisi laajoja järjestelmämuutoksia ja edellyttäisi teleyrityksiltä ylimääräisiä resursseja IT- ja verkkotietojärjestelmien ylläpitoon ja pienkehitykseen.

Prepaid-liittymien rekisteröintivelvoite

Keskusrikospoliisi ja **Syyttäjälaitos** pitävät erittäin tärkeänä prepaid-liittymien rekisteröintivelvoitteen säätämistä tämän lainmuutoksen yhteydessä, koska prepaid-liittymiä käytetään laaja-alaisesti rikollisessa toiminnassa. Myös **Traficom** kannattaa prepaid-liittymien rekisteröinnin säätämistä pakolliseksi.

Sisäministeriön mukaan erilaisia prepaid-liittymien rikolliseen käyttöön liittyviä riskejä ja niiden ehkäisemiseen liittyviä keinoja olisi arvioitava jatkovalmistelussa.

Rajavartiolaitos lähtökohtaisesti kannattaa arviomuistiolounnoksessa esiin nostettua prepaid-liittymien rekisteröimisvelvoitetta. Rajavartiolaitoksen tutkintatoimivallan mukaisessa rikollisuudessa prepaid-liittymiä käytetään laajasti, koska usein rikoksen asianosaiset eivät ole pysyvästi Suomessa oleskelevia. Rekisteröimättömien prepaid-liittymien käyttäjien identifioiminen vaatii viranomaiselta runsaasti resursseja, eikä välttämättä aina edes onnistu. Samalla Rajavartiolaitos tuo kuitenkin esiin, että sillä on itsellään säännöllisesti tarve käyttää rekisteröimättömiä prepaid-liittymiä.

Tulli lausuu, että mahdollinen prepaid-liittymien rekisteröintivelvoite korostaisi entisestään tarvetta säilytysvelvoitteen nykyisen tason säilyttämiselle, sillä tunnistautumisen edellyttäminen prepaid-liittymää hankittaessa voisi luoda liittymille jälkimarkkinat, mikä voisi aiheuttaa lisätyötä todellisen käyttäjän osoittamisessa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, että prepaid-liittymien rekisteröintivelvoitteesta voisi olla haittaa kuluttajille, sillä se vaikeuttaisi tiettyjen kuluttajaryhmien, kuten turvapaikanhakijoiden, mahdollisuuksia saada puhelinliittymä, ja muutoinkin supistaisi kuluttajien saatavilla olevaa liittymävalikoimaa. Tämän vuoksi prepaid-liittymien rekisteröintivelvoitteen hyödyt tulisi kyetä riittävän hyvin perustelemaan yksityisyys- ja kuluttajanäkökulma huomioon ottaen ja osoittaa, että hyödyt olisivat selkeästi suuremmat kuin lausunnossa mainitut haitat.

Elisa Oyj vastustaa prepaid-liittymien rekisteröintivelvollisuutta, sillä prepaid-liittymillä on monia erilaisia käyttäjäryhmiä ja liittymätyyppi on laajalti käytössä muun muassa turisteilla ja erilaisissa IoT-ratkaisuissa, jolloin rekisteröintivelvoite puuttuisi tarpeettomasti siihen, miten palveluita tarjotaan ja johtaisi käytännössä palvelutarjonnan kaventumiseen.

FiCom lausuu, että pakollisen henkilöllisyyden todentaminen prepaid-liittymien oston yhteydessä johtaisi suuriin liiketoimintavaikutuksiin ja erittäin todennäköisesti asiakasryhmän kaventumiseen. FiCom vastustaa prepaid-liittymien rekisteröintivelvollisuutta. Rekisteröintiä voidaan kuitenkin harkita itsesääntelyn kautta.

Puutteellisesti käsitellyt näkökulmat

Oikeusministeriö korostaa, että vasta kun jatkovalmistelussa on edetty ja sääntelymalli ja sen yksityiskohdat hahmottuvat selkeämmin, on mahdollista tehdä tarkempaa arviota ehdotettujen muutosten suhteesta perustuslakiin ja unionin oikeuteen sekä muuhun asiaan olennaisesti liittyvään kansalliseen lainsäädäntöön. Jatkovalmistelun kannalta oikeusministeriö korostaa tarvetta arvioida ehdotettuja sääntelyratkaisuja myös kansallisen perustuslain ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa. Lisäksi Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että välitystietojen käsittelyä koskevat EU-oikeudelliset edellytykset huomioidaan niin sähköisen viestinnän palvelulain kuin eri viranomaisia koskevan välitystietojen saamista ja käyttämistä koskevan lainsäädännön tarkemman tarkastelun kohdalla. Tässä yhteydessä oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota EU-tuomioistuimessa vireillä oleviin ratkaisuihin Asia C-548/21 C. G. v. Bezirkshauptmannschaft Landeck ja Asia C-178/22 Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano, jotka olisi huomioitava lainsäädäntömuutosten tarkemmassa arvioissa. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin, että pakkokeinoja koskevan sääntelyn osalta tarkempi mahdollisten muutostarpeiden arviointityö tehdään erikseen sitä koskevassa omassa arviointityössä. Tällaisen arvioinnin tekeminen kuuluu oikeusministeriön vastuulle. Sallittuja käyttötarkoituksia koskevan

valtiosääntöoikeudellisen arvion kohdalla olisi huomioitava soveltuvilta osin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö, joka koskee käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta.

Oikeuskanslerinviraston mukaan arviomuistiossa ei tule täysin ilmi se, että EUT:n mukaan tietojen säilyttämisen, niiden saamisen ja niiden myöhemmän käytön tulee olla linjassa. Kansallisen lainsäädännön uudistamisessa tämä olisi hyvä ottaa huomioon niin, että tietojen käsittelyn kaikki askeleet arvioidaan yhdenmukaisesti.

Keskusrikospoliisi lausuu, että arviomuistiossa olisi voitu tuoda yksiselitteisemmin esiin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö, joka mahdollistaa tietojen käytön rikosten ennalta estämiseen. Lisäksi arviomuistiossa ei ole kuvattu konkreettisesti pelkästä säilyttämisestä aiheutuva perusoikeuksien loukkausta. Lisäksi datan säilyttämismääräyksen osalta voitaisiin vielä pohtia, onko toimivaltuus nyt riittävällä tavalla säädetty toimintaympäristön näin muuttuessa, sillä oletettavasti säilyttämismääräysten tarve voi korostua ja laajentua, jos säilytysaikoja lyhennetään merkittävästi tai jos maantieteellinen säilyttäminen ei ole riittävän kattavaa rikostorjunnallisesti. Quick freezen suhde ja lisäarvo suhteessa datan säilyttämismääräykseen tulee arvioida. Lisäksi arviomuistiossa tulee kuvata, miten tai mille laskennalliselle tasolle säilyttämisen maantieteellinen kriteeri asetetaan konkreettisesti eli millainen maantieteellinen kattavuus säilytyksen osalta olisi saavutettavissa.

Päasesikunta ja Puolustusministeriö lausuvat, että arviomuistio jää osin puutteelliseksi siinä suhteessa, että rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin kuuluvaa turvallisuusviranomaisten toimintaa rekisterinpitäjinä ei muistiossa arvioida riittävällä tarkkuudella. Muistiossa olisi tullut arvioida myös teleyrityksen oikeusasemaa eri käsittelytarkoituksissa ja siitä johtuvaa positiointia suhteessa lähderekisterinpitäjään.

Traficom lausuu, että jatkovalmistelussa voitaisiin harkita yksityiskohtaisemman arvioinnin tarvetta siitä, miksi eräissä muissa jäsenvaltioissa ei ole ollut tarpeen asettaa sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuutta. Lisäksi jatkovalmistelussa voitaisiin harkita tietojen saatavilla olemista koskevan vaatimuksen tarkempaa huomiointia arvioitaessa mahdollisia säilytystoimenpiteitä. Erityisesti voitaisiin huomioida vaatimus tietojen olemisesta helposti ja ilman erityisiä toimenpiteitä teleyrityksen saatavilla sekä vaatimus näiden tietojen säilyttämisestä teleyrityksen omiin tarpeisiin riittävän pitkän aikaa, joka on enemmän kuin muutama päivä. Olisi kannatettavaa arvioida tarkemmin kunkin säilytystoimenpiteen osalta välttämätöntä säilytysaikaa sekä yleisesti perustella paremmin näkemystä kolmen kuukauden vähimmäissäilytysajasta.

FiComin mukaan lopullisessa arviomuistiossa tulee laajemmin arvioida, mitkä keinot ovat ylipäätään teknisesti toteutettavissa ja mikä vaikutus mahdollisilla uusilla velvoitteilla olisi säilytysvelvollisille yrityksille. FiComin mukaanärkevin tapa rajoittaa säilyttämistä olisi leikata säilytysaikaa. Tämän lisäksi säilytysvelvollisuuden kohdentamisen sijaan tulisi keskittyä tietopyyntöjen huolellisempaan kohdentamiseen. FiComin mukaan tietopyynnöt ovat usein liian laajoja, jolloin tietopyynnön kohteena on myös huomattavan suuri joukko täysin sivullisia kansalaisia. Ratkaisu voisi olla kaksivaiheinen käsittely, jossa tuomioistuinkäsittelyyn lisättäisiin luovutettavan tietuemäärän kartoitus ennen lopullista päätöstä. Kolmanneksi arviomuistiossa tulisi myös huomioida OTT-palveluiden suuri osuus viestiliikenteestä, kun arvioidaan säilytysvelvollisuuden kattavuutta.

SAK kiinnittää huomiota, että arviomuistion valtiosääntöisiä reunaehtoja koskevassa kappaleessa käsitellään kohtuullisen laajasti sääntelyn suhdetta Suomen Hallitusmuodon 2 luvussa turvattuihin

perusoikeuksiin ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön, ja huomauttaa, että sääntelyn reunaehdoista tulisi tarkastella myös perus- ja ihmisoikeutena turvatun yhdistymisvapauden näkökulmasta.

Lisäksi eräät lausunnonantajat (SM, Telia, KRP) toivat esiin mahdollisuuden kohdentaa säilyttämisvelvollisuutta liittymätyypin perusteella. Lausunnonantajien mukaan jatkovalmistelussa tulisi selvittää mahdollisuutta kohdistaa säilytysvelvollisuutta siten, että liittymätyypit, joihin toimijan koon tai käyttötarkoituksen ja käyttötilanteen puolesta nähdään liittyvän vähemmän rikostorjunnallisia riskejä, rajattaisiin säilytysvelvollisuuden ulkopuolelle.

Huomiot teleyrityksen määritelmästä / säilytysvelvollisen yrityksen määritelmästä

Osa lausunnonantajista kannattaa internetin päällä tarjottavien eli ns. over-the-top- tai OTT-viestintäpalveluiden sisällyttämistä säilytysvelvollisuuden piiriin.

Oikeuskanslerinviraston mukaan arviomuistiossa on kiitettävästi problematisoitu säilytysvelvollisten yritysten nykyistä määritelmää. OKV:n mukaan on tärkeää miettiä sitä, tulisiko laissa sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) tai muualla säätää myös muiden kuin teleyritysten säilytysvelvollisuudesta ja sen rajoista, ja jatkovalmistelussa olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota SVPL 157 §:n mahdolliseen laajentamiseen. Nykytila, jossa esimerkiksi OTT-viestintäpalvelut jäävät pääosin SVPL 157 §:n mukaisten palveluluokkien ulkopuolelle tuottaa ainakin perusoikeuksien suojan kannalta epä johdonmukaisia lopputuloksia.

Poliisihallituksen lausunnon mukaan suuri osa viestinnästä on siirtynyt pikaviestimiin, eikä kyseisille palveluille ole asetettu säilytysvelvollisuutta. Poliisihallituksen mukaan olisi välttämätöntä pohtia mahdollisuuksia muuttaa säilytysvelvollisten yritysten määritelmää kattamaan myös OTT-toimijat sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Suojelupoliisi kiinnittää huomiota siihen, että vaikka valtaosa Suomessa käytettävien OTT-palveluiden tarjoajista on sijoittunut maan rajojen ulkopuolelle, jolloin tietojen säilyttämistä ja saantia koskevaa ongelmaa voi olla vaikea ratkaista säätämällä niistä vain kansallisesti, niin viime vuosina esimerkiksi Belgia on säätänyt ja Ruotsi esittänyt säädettäväksi OTT-tietojen säilyttämisestä ja saamisesta kansallisesti. Jatkovalmistelussa tulisi Suojelupoliisin mukaan tarkoin selvittää näiden ratkaisujen tosiasiallista hyödyllisyyttä vakavan rikollisuuden torjunnan ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen näkökulmasta.

Traficom lausuu, että merkitykseltään vähäinen teletoiminta on jatkossakin tarkoituksenmukaista jättää säilytysvelvollisuuden ulkopuolelle ja että säilytysvelvollisuus on asianmukaista asettaa ainoastaan erikseen nimetyille teleyrityksille. Lisäksi muun muassa quick freeze –toimenpiteiden osalta jatkovalmistelussa voisi selvittää, tulisiko teleyrityksen yrityksen nimeäminen säilytysvelvolliseksi erottaa itse välitystietojen säilyttämistä koskevasta määräyksestä.

FiCom esittää, että säilytysvelvolliseksi yritykseksi nimettäessä tulee varmistaa, että nimeäminen on välttämätöntä.

Huomiot säilytettävien tietoluokkien ja palveluluokkien määritelmästä

Eräät lausunnonantajat (KRP, Oikeuskanslerinvirasto, Pääesikunta) korostavat tarvetta ottaa OTT-palveluiden tarjoajat mukaan säilytysvelvollisten yritysten piiriin OTT-palveluiden osalta. Tämän vuoksi lausunnonantajien näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa olisikin hyvä kiinnittää huomiota SVPL 157 §:n mahdolliseen laajentamiseen OTT-palvelutarjoajien osalta.

KRP lausuu, että jatkovalmistelussa on käytävä yksityiskohtaisesti läpi säilytysvelvoitteet liittyen porttitietoihin. IP-osoitetietojen saatavuus henkilöiden tunnistamiseksi on turvattava.

Poliisihallituksen mukaan palveluluokkien määritelmät ovat voimassa olevassa lainsäädännössä riittävän tarkasti määritelty, eikä niitä ole tarpeen muuttaa muuta kuin internetpuheluiden osalta.

Traficom pitää kannatettavana, ettei jatkossakaan säilytysvelvollisuudella luoda velvoitetta kerätä sellaisia tietoja, jotka eivät ole välttämättömiä palvelun toteuttamisen kannalta. Jatkovalmistelussa voitaisiin harkita selvitettäväksi sitä vaihtoehtoa, että laissa säädettäisiin tyhjentävästi niistä tietoluokista, jotka ylipäänsä voitaisiin määrätä säilytettäväksi, mutta että vasta yksittäisessä säilyttämismääräyksessä yksilöitäisiin teleyrityskohtaisesti laissa täsmällisesti määriteltyjen tietotyyppien joukosta kyseisessä yksittäistapauksessa säilytettävät ehdottoman välttämättömät tietotyypit. Lisäksi Traficom tuo esiin, että mikäli säilytysvelvollisuutta laajennettaisiin OTT-palveluihin, on huomattava, ettei OTT-palvelutarjoajilla välttämättä ole yhtä tarkkaa tietoa käyttäjän henkilöllisyydestä, eikä siten niille asetettava henkilöllisyyttä koskevien tietojen säilyttämisvelvollisuus välttämättä merkittävästi muuttaisi tilannetta. Traficomien mukaan jatkovalmistelussa on aiheellista tarkastella säilytysvelvollisuuden piiriin kuuluvia palveluluokkia, mutta toteaa, että säilytysvelvollisuuden laajentamiseen kattamaan myös OTT-viestintäpalvelut liittyy lukuisia haasteita. Oikeuskäytännön perusteella kohdentamiskriteerien toteuttamisen vaikeuksista huolimatta yleinen ja erotukseton säilytysvelvollisuus ei vaikuttaisi olevan mahdollinen ratkaisu OTT-palveluihin liittyviin kohdentamishaasteisiin.

Elisa Oyj lausuu, että yksi ratkaisu voisi olla säilytettävien tietotyyppien rajaaminen, mikä voitaisiin toteuttaa poistamalla tietyt tiedot säilytysvelvollisuuden piiristä. Lisäksi OTT-palveluiden rooli tulee huomioida, sillä merkittävä osa viestinnästä jää jo tällä hetkellä säilytysvelvollisuuden ulkopuolelle, koska se tapahtuu internetvälitteisten viestintäpalveluiden kautta.

Esiteltyjen toteutusvaihtoehtojen vaikutukset viranomaisille

Erityisesti tietoja hyödyntävät viranomaiset (KRP, Rajavartiolaitos, Poliisihallitus, Pääesikunta, Tulli) toivat lausunnoissaan esiin, että mahdollisilla muutoksilla säilyttämisvelvollisuuteen voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti vakavien rikosten torjuntaan ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

Keskusrikospoliisi lausuu, että järjestelmien rakentamisesta nykyinen kuluvastuu –jaottelu huomioiden aiheutuu kustannuksia.

Poliisihallituksen mukaan mikäli yksi tai useita toteutusvaihtoehtoja otetaan käyttöön ja ne heikentävät merkittävästi viranomaisten toimintaedellytyksiä torjua vakavia rikoksia ja uhkia, niin on mahdollista, että vakavia rikoksia jää selvittämättä ja uhkat konkretisoituvat teoiksi, jotka saattavat vaatia ihmishenkiä. Välitystietojen saatavuuden osalta poliisin järjestelmiä voisi kehittää niin, että niissä huomioitaisiin eri alueiden säilytysvelvollisuudet. Järjestelmämuutokset vaatisivat

viranomaisilta lisää resursseja. Uusi lainsäädäntö aiheuttaisi käytännössä myös tarpeen kouluttaa henkilöstöä niin poliisissa, syyttäjissä kuin tuomioistuimissa.

Rajavartiolaitoksen mukaan mikäli tietoaineistot eivät ole riittävän eheitä ja kattavia, voi tietojen hyödyntäminen esitutkinnassa ja näyttöarvo tuomioistuimessa heikentyä, ja on nähtävissä, että rikostutkinnasta voi tulla työläämpää ja yksittäisten seikkojen toteen näyttäminen ja selvittäminen vaatii yhä enemmän aikaa ja resursseja.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa, että arviomuistioluonnoksessa nostetaan esiin tiedusteluvalvontavaltuutetun mahdollinen uusi sisäministeriön päätöksellä tapahtuvaan välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden tapauskohtaiseen määrittämiseen liittyvä rooli. Sisäministeriöllä olisi velvollisuus kuulla tiedusteluvalvontavaltuutettua Suojelupoliisin tai Puolustusvoimien esityksestä ja tiedusteluvalvontavaltuutetulla olisi, mahdollisesti yksinomainen, oikeus hakea muutosta sisäministeriön päätökseen. Myös tiedusteluvalvontavaltuutetun tällaisen uuden roolin tosiasiallinen merkitys oikeusturvan toteutumisen kannalta riippuisi välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden tapauskohtaisen määrittämisen toteuttamistavasta ja tarkkuudesta.

Traficom lausuu, että viestintäviraston määräys 53 B/2014 M teleyritysten tietojen säilytysvelvollisuudesta viranomaistarpeita varten tulisi tällöin päivittää vastaamaan muutettua lakia. Määräyksen päivittämisellä on alkuvaiheessa merkittävä työllistävä vaikutus virastossa. Jatkossa muutoksella ei arvioida olevan suuria vaikutuksia valvontatoimintaan pois lukien tilanne, jossa säilytysvelvollisuutta laajennettaisiin uusiin palvelutyyppeihin. Lisäksi säilytysvelvollisuuden laajentamisella OTT-palveluihin voisi olla huomattavia vaikutuksia viraston työtaakalle. Erityisesti kolmanteen maahan sijoittautuneen OTT-palveluntarjoajan valvonta voi osoittautua haastavaksi.

Esitelyjen toteutusvaihtoehtojen vaikutukset yrityksille

Elisa Oyj lausuu, että kaikki arviomuistiossa esitetyt säilyttämistoimenpiteet lisäävät teleyritysten työmäärää ja kustannuksia huomattavasti.

FiComin mukaan kohdennetut säilytysvelvollisuudet lisäävät talletussääntöjen määrää ja vaativat tietojen yhdistelyä, mikä lisää työmäärää ja kustannuksia. Monet vaihtoehdoista aiheuttavat jatkuvia muutoksia, jolloin teleyrityksellä pitäisi olla varattuna ylimääräisiä resursseja IT- ja verkkotietojärjestelmien ylläpitoon ja pienkehitykseen. Kaikki esitellyt toteutusvaihtoehdot kasvattavat myös riskiä virheisiin, ja virheiden korjausten kustannukset ovat vaikeasti ennakoitavissa. Jokainen virhe tietojen säilytyksessä tai niiden luovutuksessa on henkilötietojen tietoturvaloukkaus.

Keskusrikospoliisi katsoo, että valittavista ratkaisuista riippuen teknisen järjestelmän rakentaminen ja siihen tehtävien säännöllisten muutosten (mahdollinen riskiperusteisten kriteerien säännöllinen arviointi toimintaympäristön muutosten vuoksi) tulee tarkoittamaan merkittäviä järjestelmäkustannuksia sekä palveluntarjoajilla että poliisissa. Maantieteellisesti määritettävä säilyttämisperuste vaatii nykyisen henkilöllisen säilyttämisperusteen sijaan uudenlaisia teknisiä ratkaisuja. Monimutkaiseen laskentaa sääntöihin pohjautuva (esimerkiksi rikosten ja häiriöiden esiintyvyys tietyllä maantieteellisellä alueella, henkilön oleskelu riskikohteen läheisyydessä) säilyttäminen aiheuttaa järjestelmäkustannuksia (käyttöönotto ja päivitykset/ylläpito) sekä palveluntarjoajilla että poliisissa. Lisäksi muutos voi johtaa datan säilyttämismääräyksen käytön laajenemiseen tietojen säilyttämisen varmistamiseksi, mikä aiheuttaa lisätyötä palveluntarjoajilla

toistuvien säilyttämistä koskevien yksittäisten pyyntöjen muodossa. Säilyttämismääräyksen heikkoutena kuitenkin on, että poliisin on konkreettisesti tiedettävä, kehen määräys kohdistetaan. Tietopyyntöjä jouduttaisiin tekemään myös laaja-alaisemmin (useammista henkilöistä) oikean henkilön tunnistamiseksi.

Traficom pitää arviomuistion luvussa 7.8 esitettyjä näkökohtia perusteltuina, sillä mikä tahansa säilytysvelvollisuuden kohdentamiskriteeri lisää kyseisten tietojärjestelmien monimutkaisuutta. Monimutkaisemman järjestelmään liittyvä ylläpito, vianetsintä ja korjaustoimenpiteet ovat myös tyypillisesti haastavampia. Tällä saattaa olla vaikutuksia tarvittaviin henkilöstöresursseihin.

Huomiot kulujen korvaamisesta

Oikeusministeriö kiinnittää arviomuistioluonnoksessakin todettuun, että viranomaisten avustamisesta johtuvien kustannusten korvaamisen osalta on otettava huomioon e-evidence-sääntely.

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan nykyinen järjestely, jossa sisäministeriön päätöksellä määrätään säilytysvelvollisuuden ulottuvuudesta ja samalla korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista palveluntarjoajista, ja jossa pyyntöjen toteuttamista aiheutuvaa työtä ei korvata, mutta laiteinvestoinnit ja ylläpidot korvataan, on kuluvastuun kannalta ollut toimiva, sillä todellisten pyyntöihin vastaamisesta aiheutuvien työkuukustannusten arvioiminen on haastavaa. Lisäksi KRP toteaa, että sillä on valmius tuottaa tilastotietoa tietopyyntöjen määränkehityksestä asian jatkovalmistelussa.

Poliisihallitus tuo lausunnossaan esiin, että eleyrityksille koituvat kustannukset eivät eroa muiden yritysten osalta ja vaikka tietopyyntöjen määrä on kasvanut arviomuistiossa esitetyllä tavalla, niin kasvua ei voida kuitenkaan pitää sellaisena, että lainsäädäntöä olisi muutettava sen johdosta. Poliisihallituksen mukaan mikäli teleyritysten korvaussäännöksiä päädyttäisiin muuttamaan, niin viranomaisten ja yritysten yhdenmukaisen kohtelun kannalta olisi tarpeen muuttaa myös muiden viranomaisten tietojensaantia koskevaa lainsäädäntöä siten, että kaikki viranomaistoimintaa varten hankittu tieto on maksullista kaikille viranomaisille ei vain rikostorjunnan viranomaisten tietopyyntöihin liittyen, koska kaikki tietopyynnöt aiheuttavat yrityksille kustannuksia.

Traficomin mukaan arviomuistioluonnoksessa on käsitelty asianmukaisesti viranomaisten avustamisesta johtuvien kulujen korvaamista koskevia kysymyksiä.

Teleoperaattorit korostavat, että yrityksillä tulisi aina olla mahdollisuus hakea täysimääräistä korvausta kaikista viranomaisen avustamisen aiheuttavista kustannuksista. **FiCom** nosti lausunnossaan esiin myös oikeuden täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamiseen käytettävän henkilötöyön osalta. Nykyisen sääntelyn voimaantulon jälkeen teleyrityksille on asetettu lukuisia lisävelvoitteita. Viranomaisten avustamispyyntöt ovat lisääntyneet ja niistä aiheutuneet kustannukset ovat vastaavasti nousseet.

Tarve EU-tason sääntelylle

Yleisesti lausunnonantajat olivat tietojen säilyttämistä ja saatavuutta koskevan harmonisoidun EU-tasoisien sääntelyn kannalla.

Sisäministeriö nostaa esiin, että sähköisen viestinnän säilytystietojen säilytysvelvollisuus on ollut esillä komission ja puheenjohtajamaan vetämässä ns. korkean tason asiantuntijaryhmässä (High-level Group), jossa EU-tason harmonisoiva sääntely on saanut kannatusta. Onkin todennäköistä, että High-level Group tulee esittämään tästä kysymyksestä ehdotuksia seuraavan komission työtä varten. Kyseisen ryhmän loppuraporttiluonnos valmistuu ja itse työ päättyy keväällä/kesällä 2024. Mikäli High-level Group esittää harmonisoivaa lainsäädäntöä säilytystietojen säilytysvelvollisuuden osalta, tällä on merkittäviä vaikutuksia kansalliseen sääntelyyn ja sen tarpeeseen. Kansallisen lainsäädäntöhankkeen tulisi edetä High-level Groupin työ huomion ottaen.

KRP lausuu, että tarvittaisiin EU:n laajuinen yhteisymmärrys minimisäilytysajoista. Lisäksi KRP lausuu, että yhtenäisen säilytysvelvollisuutta koskevan sääntelyn avulla rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen mahdollisuudet EU-alueella ovat yhdenmukaiset tietojen saatavuutta koskevin osin.

Poliisihallitus tuo lausunnossaan esiin, että tosiasiallisesti suurten OTT-toimijoiden määrittelyminen säilytysvelvolliseksi viranomaispäätöksellä ei kuitenkaan tuottaisi toivottavaa lopputulosta ja sen vuoksi ensisijaisesti tulisi löytää ratkaisu EU-tasolla ja velvoittaa myös OTT-toimijat toimimaan teleyritysten tavoin säilytysvelvollisuuden osalta. Edellä mainitulla EU-sääntelyllä velvoitteet eri yrityksillä olisivat kaikille samat ja asettaisivat yritykset palveluiden tarjonnan osalta tasavertaiseen asemaan. Tällä hetkellä vain teleyrityksillä on velvollisuus säilyttää välitystietoja viranomaistarpeisiin ja tällainen tilanne ei ole yritysten reilun kilpailun kannalta tyydyttävällä tasolla. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi olisi välttämätöntä pohtia mahdollisuuksia muuttaa säilytysvelvollisten yritysten määrittelyä kattamaan myös OTT-toimijat sekä kansallisesti että EU-tasolla. Välitystietojen säilytysvelvollisuutta koskevaa lainsäädäntöä tulisi harmonisoida EU-tasoisesti. Harmonisointi tulisi suorittaa siten, että EU-lainsäädännössä asetettaisiin vähimmäisajat säilytettävälle tiedolle ja tietoluokille.

Myös **Rajavartiolaitoksen** mukaan rikostorjunnan kannalta tarvittaisiin EU:n laajuinen yhteisymmärrys minimisäilytysajoista.

Traficom totesi lausunnossaan, että yhtenäisellä EU-sääntelyllä ei kuitenkaan voida poistaa data retention –sääntelyn epävarmuuksia, sillä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö pohjautuu pitkälti EU:n perusoikeuskirjaan.

FiCom ei näe tässä vaiheessa tarvetta ottaa kantaa siihen, tulisiko sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuudesta antaa uusi EU-tason lainsäädäntöehdotus. EU-tason lainsäädäntöehdotuksen tarvetta voidaan harkita vasta ePrivacy-asetuksen tai sen korvaavan asetusehdotuksen lopullisen muotoilun selvittyä. Tätä odottaessa myös Euroopan unionin tuomioistuimen tulevat ratkaisut voivat muuttaa sääntelytilannetta.